

CLB-Handreiking: Lokale partijen en de PvdA

Bijna een derde van de kiezers bij de gemeenteraadsverkiezingen stemt op een lokale partij. Het aantal lokale partijen groeit nog steeds, evenals het aandeel van deze partijen. Veel lokale partijen zijn ontstaan uit eerdere afsplitsingen vanuit de landelijke partijen. Denk maar aan de leefbaarheidspartijen en oud-PvdA'er Jan Nagel.

Een ander deel kent haar ontstaan vanuit een concrete aanleiding in een specifieke gemeente. Zo werd Wakker Emmen in 2014 in een keer de grootste partij vanwege haar verzet tegen de komst van de windmolens. Ook herindelingen kunnen een aanleiding zijn voor meer lokale partijen. Met een naam als de Blaricumse Partij hoef je niet na te denken waar deze partij voor staat. Lokale partijen zijn er op alle flanken te vinden. Van links tot rechts.

1. Het lokale speelveld

Juist in aanloop naar verkiezingen is het belangrijk om te weten hoe het speelveld in je gemeente wordt gevormd. Welke lokale partijen zijn er bij jou? Wat is hun oorsprong? Zijn ze ontstaan vanuit progressieve landelijke partijen? Of vanuit de VVD? Als reactie op een rondweg of windmolens? Of als

verzet tegen een opschaling? Zijn het nieuwe lokale partijen of kennen ze een rijke traditie zoals veel van de gemeente belangen-partijen? Wat zijn hun verkiezingsonderwerpen en hoe ontwikkelen deze partijen zich?

Een partij die ooit is ontstaan vanuit het verzet tegen een rondweg, kan ondanks dat de rondweg er inmiddels al lang ligt, een blijvende speler in je gemeente zijn geworden. Van lokale partijen wordt soms gezegd dat ze opportunistisch zijn en dat ze hun inzet bepalen al naar gelang van wat er speelt op dat moment. Dat maakt hen onvoorspelbaar, maar niet minder relevant.

De reden voor het ontstaan van lokale partijen kan een belangrijke rol spelen in de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen. One-issuepartijen die ontstaan zijn vanwege een breed gedragen verzet tegen een bepaalde ontwikkeling, bestrijd je op een andere manier dan wanneer het gaat om een herindeling of afsplitsing. Juist bij gemeenteraadsverkiezingen is het belangrijk om je eigen lokale prioriteiten te kiezen: om die ene zetel extra te kunnen winnen (of verliezen). Uit politicologisch onderzoek blijkt dat veel kiezers op basis van landelijke voorkeuren hun stem uitbrengen bij de gemeenteraadsverkiezingen. Tegelijkertijd zijn lokale partijen wel populair en weten zij juist met lokale onderwerpen stemmen te trekken.

Je eigen prioriteiten kies je dus op thema's die lokaal spelen. Betaalbaar wonen lijkt daarbij het overkoepelende onderwerp voor de komende verkiezingen. De woningen die in je eigen gemeente nodig zijn, voor de jongeren, onderwijzers, verpleegkundigen in je eigen gemeente. En dan hebben wij baat bij onze partijpolitieke lijnen met de provincies en de Eerste en Tweede Kamer.

Maar soms zijn er puur lokale thema's die dominant zijn. Die rondweg: moet die er wel of niet komen? De komst van een nieuwe woonwijk, ja of nee? De vestiging van een AZC, wel of niet? Of waar moeten de windmolens komen te staan? En is een herindeling goed voor de inwoners? Door hier duidelijk over te zijn, kun je in de campagne de strijd met de lokale partij(en) beter aan.

Opportunisme is lokale partijen niet altijd vreemd. Wie kent niet de voorbeelden van de verwijten die je krijgt, op straat en in de politieke arena: 'Jullie hebben de zorg afgebroken.' Of: 'Door jullie moest het zwembad dicht.' Verwijten die te maken hebben met de landelijke politiek, zijn soms terecht en dan moet je ze ook niet ontkennen. Veer mee en voel mee (*I feel your pain*), maar buig niet voor onwaarheden. Vaak kun je deze ontmaskeren door de juiste feiten te kennen en deze in te brengen. Lastiger wordt het met lokaal *fake news*. Rare praat noemen we dat. Maar ook hier geldt: ken de feiten en deel deze en gebruik vooral ook humor. In debat en op je website, en stuur de lokale media ook altijd even een berichtje.

2. In debat

Algemene tips

Ga je in debat, sta je voor een groep of ben je op straat? Onderstaande algemene tips zijn bruikbaar in alle situaties waarin je het gesprek aangaat. De tips in dit hoofdstuk zijn geen uitgeschreven script. Kies daarom vooral de tactieken en woorden die bij jou passen.

- Gebruik heldere woorden, geen vakjargon: vertel je verhaal, zoals je dat ook aan je eigen vrienden en familie zou doen;

- Hoe concreter hoe beter;
- Ken je publiek: weet wie er wanneer naar je verhaal luistert en wat hun grootste en eerste zorgen zijn. Weet je boodschap te vertalen naar de groep waar je voor staat en in te kleuren met voorbeelden die voor die groep herkenbaar zijn;
- Moet je iets bestrijden of toegeven? Bestrijd met passie en geef ruimhartig toe. Knoop het altijd vast aan de kernboodschap van de campagne;
- Durf je politieke tegenstanders af en toe een compliment te geven;
- Maak het persoonlijk, put uit je eigen ervaringen. Dat geeft extra kracht.

Wat doe je bij een persoonlijke aanval?

Persoonlijke aanvallen zijn erop gericht om je van je stuk te brengen, af te leiden van het verhaal dat je wilt vertellen en je te ontregelen. Word je persoonlijk aangevallen? Dan kan je de zogenaamde 3-secondenregel gebruiken:

- Stap 1: je blijft even stil, en kijkt neutraal;
- Stap 2: je zegt iets in de trant van: 'Wat een rare praat.' Je kan natuurlijk ook een andere zin gebruiken, maar let erop dat dit neutrale taal is, dat het keurige woorden zijn;
- Stap 3: je gaat verder met je verhaal 'Voorzitter/beste mensen, ik had het over prettig wonen in een veilige buurt. Dat is iets dat iedereen raakt en daar ga ik nu mee verder.'

Lokale politieke partijen

Lokale politieke partijen zijn er in veel soorten en maten. Er is niet één recept voor hoe je met dit type partijen om kan gaan.

Wat zijn mogelijke reacties als een (lokale) partij de PvdA aanvalt op landelijk beleid of dingen die zijn gebeurd in het kabinet Rutte II? Of als een lokale partij zegt dat de PvdA niet weet wat er lokaal speelt en vanuit landelijk wordt aangestuurd? Een paar suggesties op een rij. Bedenk dat variatie in de reacties het beste werkt.

- Variant 1: Ik ben van de PvdA [plaatsnaam], je bent nu met mij van de PvdA [plaatsnaam] in gesprek;
- Variant 2: Ik ben van de PvdA [plaatsnaam], niet de PvdA landelijk. Ik kijk naar wat er goed gaat in de Tweede Kamer. Komen er goede voorstellen van de PvdA of van een andere partij? Dan ben ik daar blij mee. Zijn het voorstellen die ik niks vind en waar we in [plaatsnaam] niks aan hebben, dan zeg ik ook dat ik er niks mee kan;
- Variant 3: De PvdA zit al vijf jaar niet meer in de regering. De afgelopen jaren is er niks recht gezet, terwijl er geld genoeg was. Vindt u dat ook niet belangrijker dan wat wij 5 tot 10 jaar geleden hebben gedaan? Toen het een financiële crisis was?
- Variant 4: Als er gezegd wordt dat we veel om zeep geholpen hebben. Niet bestrijden met feiten, zeggen dat het zo was en dat we van geleerd hebben: '*I feel your pain.*' En weer door, laat je niet verleiden door er te lang stil bij te staan.

Breng ook de voordelen van het zijn van een landelijke partij in:

- De lokale PvdA is ook lokaal. Wij kennen [plaatsnaam] net zo goed als lokale partijen, maar wij hebben het voordeel van hulptroepen in de provincie en in Den Haag. Wij hebben meer stootkracht;
- Gebruik goede voorbeelden, zoals het streekziekenhuis in Zutphen waar de kraamafdeling dicht zou gaan. Onze fractie in Zutphen zocht contact met onze fractie in Den Haag. Dankzij de schriftelijke vragen in de Kamer, is de kraamafdeling open gebleven en kunnen vrouwen in Zutphen in hun eigen ziekenhuis bevallen;
- Dit zijn onze oplossingen voor [wonen] [onderwijs] [o.i.d.] in [plaatsnaam] en wij hebben de landelijke partij achter ons.

Taal

Hoe concreter hoe beter. Sluit aan bij die zaken waar mensen zich aan ergeren. Dat doen de lokale partijen ook. Verbind dit met de kernboodschap. Bedenk er voorbeelden bij die herkenbaar zijn in je eigen dorp of stad en oefen er mee.

- Let op je woorden. Als je raadslid of commissielid bent, sluipt het ambtelijke jargon vaak ongemerkt binnen in de manier waarop je met mensen praat. Wij hebben het bijvoorbeeld over volkshuisvesting, waar je ook wonen en huizen als term kunt gebruiken;
- 'Zij' willen een fusie bestrijd je met: 'Wij willen dat de bibliotheek op zaterdag en het zwembad open houden';
- Heb het niet over het wel of niet terughalen van de milieustraat naar de gemeente, maar over: 'Wij willen dat iedereen op loopafstand al zijn afval kwijt kan';
- Gebruik warme taal: buurten in plaats van wijken, geld in plaats van budget, helpen in plaats van maatwerkondersteuning en voorstel in plaats van motie;
- Claim je successen, ook vanuit de oppositie. Bijvoorbeeld: vier jaar lang is er geen huis gebouwd en dankzij ons accepteert niemand dat meer;
- Bijt soms ook eens fel van je af: bijvoorbeeld als er wordt beweerd dat door de sociale politiek van de PvdA meer uitkeringstrekkers naar je gemeente komen. Zeg dan gewoon: 'U vindt dat er eersterangs en tweederangsburgers zijn. Dat vindt de PvdA stuitend. Dat willen wij niet';
- Vertel je boodschap zoals je het aan je geliefde, vader, moeder, broer, zus, vriend of vriendin zou vertellen.

Wat doen lokale partijen goed?

Onderdeel van het politieke debat met lokale partijen is ook dat je weet waar lokale partijen goed in zijn. Bijvoorbeeld hun netwerken in buurten en wijken, de manier waarop ze aandacht in de lokale media weten te krijgen, successen weten uit te venten, de woordvoerder van de boze burger zijn, en zich niet teveel voelen om de stoeptegels, lantaarnpaal en hondendrol te agenderen. Ze behartigen de microbelangen waar wij vaak meer in structurele oplossingen denken. Veel lokale partijen hebben lokale helden op hun lijst staan of profileren zich als anti-establishment (wij zijn onafhankelijk, wij hoeven ons niet te houden aan wat Den Haag zegt....). Hun actievelingen hoeven geen lid te zijn en daarmee is hun drempel vaak lager dan bij de landelijke partijen.

Wij vinden lokale partijen vaak kleurloos, omdat we geen ideologie herkennen. Lokale partijen zien dit als hun voordeel, omdat zij zich volledig op de belangen van het eigen dorp of wijk kunnen richten. Lokale partijen zijn vaak goed in benoemen wat er speelt, zijn sterk in ombudswerk, goed in boos worden, framen en argumenten omdraaien, en je eigen argumenten tegen je gebruiken.

- Geef daarom ook complimenten aan de lokale partij. En verbindt aan het compliment weer je eigen kernboodschap. Bijvoorbeeld: 'Het is echt fantastisch dat u zich zo inzet voor wijk... Jammer dat u dan weleens doorslaat met... Of u dit niet...';
- Met complimenten geven plaats je jezelf ook in een sympathieke rol. Bovenal leer jezelf ook anders te kijken naar de lokale partij door over je eigen irritaties heen te stappen;
- Neem één casus die belangrijk is, zoek alles heel goed uit, schrijf het uit in ronde en duidelijke woorden en bouw er een aanval mee op;
- Trainen, trainen, trainen: oefen met je fractiegenoten gesprekken met kiezers. Wat zeg je als iemand naar je toe loopt met de opmerking 'ik stem al jaren lokaal, waarom zou ik deze keer PvdA stemmen?'. Oefen dit een aantal keer, dan vind je uiteindelijk een pakkend en passend antwoord op deze vraag.

Bovenstaande tips kan je natuurlijk ook toepassen in debatten met landelijke partijen.

Algemene debattechnieken

In het debat is het handig om je voor te bereiden op de inhoud en op het debat zelf. Veelal zie je dat mensen gebruik maken van drogredenen in het debat. Hier kun je je op voorbereiden.

Drogredenen zijn bijvoorbeeld:

- Verkeerde oorzaak – gevolg redenatie: 'Doordat er meer ouderen zelfstandig wonen en hulp nodig hebben, zijn er niet genoeg wijkverplegers';
- Een verkeerde vergelijking: 'In ons gebied is geen windmolen nodig. In de buurgemeente staat er toch ook geen';
- De overhaaste generalisatie: 'Mijn buurman werd toen hij een bijstandsuitkering aanvraag, eerst weer naar huis gestuurd. Eind van de middag had hij een baantje. Uitkeringen zijn dus helemaal niet nodig';
- De cirkelredenering: 'Herindeling is niet nodig, want niemand wil het en omdat niemand het wil is het niet nodig';
- De persoonlijke aanval - spelen op de man in plaats van op de bal: 'Wat weet jij nou van de overlast in wijk x als je zelf in wijk y woont?';
- Het ontduiken van de bewijslast: 'Doordat jullie de zorg kapot hebben bezuinigd, krijgt mijn buurman geen nieuwe heup. Dat hoeft ik niet aan te tonen, dat is gewoon waar';
- Het vertekenen van een standpunt – de tegenstander woorden in de mond leggen waarvan het niet zo gemakkelijk is, die te weerleggen: 'Jij vindt toch ook dat...';
- Bespelen van je toehoorders – je beroepen op argumenten zoals: 'Alleen een klein kind denkt dat...' Of: 'Je bent toch gek als je dat vindt...'
- Je beroepen op autoriteit van elders: 'Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat...' Of: 'Iemand heeft gezegd...';

- Het inzetten op valse dilemma's of onjuiste voor- en nadelen: 'Als we nu de OZB niet verhogen, dan moet de bieb wel dicht.' Of: 'Als we alle bijstandsgerechtigden witgoed blijven geven, dan komen hier steeds meer uitkeringsgerechtigden wonen.'

Met hulp van je fractiegenoten kun je deze vorm van debatteren vooraf trainen. Belangrijk is je voor te bereiden en je niet te laten verrassen. Voorbereiding is vooral het kennen van de feiten en in het debat het eigenaarschap van de lokale onderwerpen opeisen. Dit kun je ook doen met korte statements op internet en social media en door deze actief met de pers te delen.

3. Lokale partijen: achtergronden

Lokale partijen zijn niet meer weg te denken uit de gemeentelijke politieke arena. Zowel in de raad als in het college zijn deze partijen goed vertegenwoordigd. De laatste jaren winnen de partijen aan populariteit, terwijl de landelijke partijen doorgaans zetels inleveren. Sinds de gemeenteraadsverkiezingen van 2010, zijn de lokale partijen onafgebroken de grootste geweest. Ook aan de gemeenteraadsverkiezingen in 2022 zullen veel lokale partijen meedoen. Hoe ga je als lokale PvdA-afdeling om met de steeds populairder wordende lokale partijen?

Lokale partijen: definities

Over de vraag wat een lokale partij is, is discussie mogelijk. Een eenduidig antwoord is er niet. In de literatuur worden veel verschillende definities gebruikt voor lokale politieke groeperingen:

- Partijen die slechts in één gemeente aan verkiezingen deelnemen;¹
- Partij of groepering, die slechts in één gemeente aan de gemeenteraadsverkiezingen meedoet en geen enkele binding heeft met een landelijke partij;²
- Partij die tijdens de gemeenteraadsverkiezingen zetels probeert te behalen en zich daarbij niet (organisatorisch of door middel van naamgeving) heeft verbonden met groeperingen of partijen die dat ook in andere gemeenten of tijdens de provinciale of landelijke verkiezingen proberen te doen.³

Lokale partijen: verschijningsvormen

Lokale partijen zijn er in vele soorten en maten. Dé lokale partij bestaat niet. Wat de partijen gemeen hebben, is dat ze niet centraal georganiseerd zijn. Wat zijn andere gemene delers? In meerdere onderzoeken is geprobeerd om binnen de groep lokale partijen onderscheid te maken tussen de verschillende type partijen.

In zijn werk *Geuzen aan de macht. De doorbraak van lokale partijen* (Amsterdam 2015), deelt Bert Euser lokale politieke partijen in naar hun beginselverklaring: smal, dan wel breed. Binnen de partijen met een smal programma, maakt hij onderscheid tussen **actiepartijen**, bijvoorbeeld de partij tegen de herindeling of de partij tegen de verbreding van de snelweg, en **deelbelangenpartijen**, bijvoorbeeld de

¹ Schaap, L., *Lokaal Bestuur* (Dordrecht 2015).

² Website van de Vereniging voor Plaatselijke Politieke Groeperingen, <https://vppg.nl/over-vppg/veel-gestelde-vragen/>.

³ Kiesraad: Jong, R. de, *Notitie Lokale Partijen in de databank Verkiezingsuitslagen* (2018).

ouderenpartij of studentenpartij. Ook bij de partijen met een breed programma ziet Euser een tweedeling: tussen **gemeentebelangenpartijen**, die het belang van hun inwoners vanuit het klantenperspectief dienen, en **burgerpartijen**, waarbij inwoners beleidsbepalend zijn.⁴

Lokale partijen kunnen ook worden ingedeeld aan de hand van de typering die de bestuurders zelf aan de partij geven, zoals Boogers, Lucardie en Voerman onderzochten.⁵ Naar aanleiding van vragenlijsten onder bestuurders kon er zo een onderscheid gemaakt worden tussen **lokalistische partijen** (50%), veelal met ‘algemeen belang’ of ‘gemeentebelangen’ in de naam, **protestpartijen** (27%), zoals leefbaar en onafhankelijke burgerpartij, en **belangenpartijen** (23%), de senioren- en jongerenpartijen, dorpslijsten en persoonslijsten.

Kortom, één typering voor de lokale partij bestaat niet. Tussen de typering die verschillende auteurs gebruiken, zijn wel overeenkomsten te zien. De actiepartij van Euser lijkt op de protestpartij van Boogers. De deelbelangenpartij vertoont overeenkomst met de belangenpartij. De gemeentebelangen- en burgerpartijen lijken op de lokalistische partijen. De pro-partijen verbinden progressieve inwoners.

Lokale partijen: aantallen

Doordat er meerdere definities zijn van lokale partijen, is het lastig het precieze aantal vast te stellen. Bovendien is het niet ongebruikelijk dat er gedurende een bestuursperiode nieuwe lokale partijen ontstaan door afsplitsingen. Hoeveel lokale partijen er precies zijn, hangt daarom af van de gebruikte definitie en het meetmoment.

Hanteer je de definitie van de kiesraad voor lokale partijen - partijen die slechts in één gemeente aan de verkiezingen deelnemen en niet centraal zijn georganiseerd, dan wel vertegenwoordigd in de Eerste- of Tweede Kamer – dan deden er 833 lokale partijen mee aan de gemeenteraadsverkiezingen van 2018. Gezamenlijk behaalden deze partijen 28,65% van de stemmen en 2612 zetels. De landelijke partijen volgden op ruime afstand: VVD met 13,5% van de stemmen en 1131 zetels en CDA met 13,41% van de stemmen en 1293 zetels.⁶

Gemeenteraadsverkiezingen 2018

Aan de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2018 deden 335 van de – toen nog – 380 gemeenten mee (in een aantal gemeenten vonden in de jaren daarna herindelingsverkiezingen plaats). In 164 van de 335 gemeenten (48,96%) werd de lokale partij de grootste.⁷ Doorgaans zijn lokale partijen in kleine gemeenten groter dan in grote gemeenten. In de kleinste gemeenten wordt 45% van de zetels bezet door lokale partijen, in de grote is dat minder: 21%.

⁴ Ostaaijen, J. van (red.), *Lokale partijen in Nederland. Een overzicht van kennis over lokale partijen 2002-2019* (Tilburg 2019), pagina 7-8.

⁵ Boogers, M., Lucardie, A. en Voerman, G., *Lokale politieke groeperingen: belangenbehartiging, protest en lokalisme* (Tilburg/Groningen 2007).

⁶ Ostaaijen, J. van (red.), *Lokale partijen in Nederland. Een overzicht van kennis over lokale partijen 2002-2019* (Tilburg 2019), pagina 9-10, en Kiesraad, website www.verkiezingsuitslagen.nl, verkiezingsuitslag 2018.

⁷ NOS, 22-03-2018, bekijk hier alle uitslagen van de verkiezingen, <https://nos.nl/artikel/2223623-bekijk-hier-alle-uitslagen-van-de-verkiezingen.html> en <https://nos.nl/artikel/2223771-lokale-partijen-winnen-in-versplinterd-politiek-landschap.html>.

Gemiddeld genomen namen er per gemeente 2,5 lokale partijen deel, maar er zijn uiteraard uitschieters. In sommige gemeenten, bijvoorbeeld op Vlieland en Schiermonnikoog, deden alleen lokale partijen mee. In Amsterdam, waar de kiezer maar liefst 28 partijen op het stembiljet vond, zijn er vijftien lokaal. Slechts één, de Partij van de Ouderen, wist een zetel in de raad te behalen. Een ander uiterste is Gennep, daar deden alleen landelijke partijen mee aan de verkiezingen en werden ze allemaal, met minstens twee zetels, verkozen in de raad.⁸

Ook tijdens herindelingsverkiezingen doen er lokale partijen mee. Bij de laatste herindelingsverkiezingen, die van 18 november 2020 en 24 november 2021, werden er 8 nieuwe gemeenten gevormd, waarbij er 240 zetels te verdelen waren. In totaal kon er tijdens deze drie verkiezingen gekozen worden uit 84 lijsten, waarvan 34 lokaal. In geen enkele gemeente namen er uitsluitend lokale, dan wel landelijke partijen deel aan de verkiezingen. Van de 34 lokale partijen, wisten er 23 raadszetels te veroveren. Deze partijen behaalden gezamenlijk 104 van de in totaal 240 zetels. In zeven van de acht gemeenten was een lokale partij de winnaar.⁹

Gemeenteraadsverkiezingen: electoraat en overwegingen

Rond de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 is er een groot onderzoek gedaan naar de betrokkenheid van Nederlanders bij het lokale bestuur in hun woonplaats: *Democratie dichterbij: Lokaal Kiezersonderzoek 2018*.¹⁰ Dit onderzoek ging onder andere in op het stemgedrag tijdens lokale verkiezingen, betrokkenheid en participatie en de manier waarop inwoners aankijken tegen de lokale bestuurders en volksvertegenwoordigers. Ook naar de afwegingen om al dan niet op een lokale partij te stemmen, is onderzoek gedaan.

Kenmerkend voor gemeenteraadsverkiezingen is dat de opkomst lager ligt dan bij de Tweede Kamerverkiezingen. Vanaf 1970, het jaar waarin de stemplicht in Nederland werd afgeschaft, daalt het opkomstpercentage bij de gemeenteraadsverkiezingen. Vanaf 2010 ligt het percentage redelijk stabiel op 55%. Bij Tweede Kamerverkiezingen is de opkomst veel hoger, met een percentage rond de 80%.

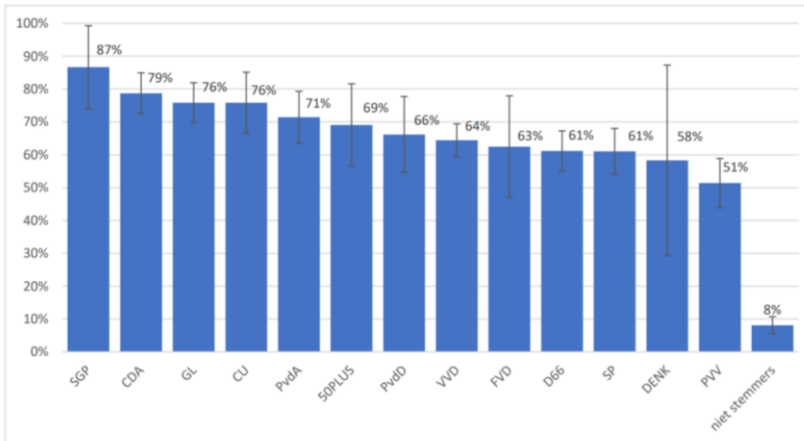
Een aanzienlijk deel van de kiezers die wel landelijk stemmen, haken dus af bij de gemeenteraadsverkiezingen. Deze afhakers zijn vaker jongeren, mensen die weinig invloed aan de gemeente toekennen en mensen die zich minder verbonden voelen, met hun wijk of dorp, maar ook met de gemeente, streek en Europa. Daarnaast is er de categorie niet-stemmers, die zowel bij de landelijke als lokale verkiezingen hun stem niet uitbrengen. Ook deze groep voelt zich minder verbonden en kent de gemeente weinig invloed toe op het dagelijks leven.

Wat heeft het bovenstaande voor resultaat per partij? De bereidheid om ook lokaal te stemmen, is onder het landelijke electoraat van de SGP het grootste: van de SGP-kiezers tijdens de Tweede Kamerverkiezingen in 2017, bracht 87% ook lokaal hun stem uit tijdens de gemeenteraadsverkiezingen een jaar later. Onder het landelijke PVV-electoraat zijn juist veel afhakers: slechts 51% van de kiezers die bij de Tweede Kamerverkiezingen hun stem uitbrachten, deed dit ook lokaal.

⁸ Kiesraad, website www.verkiezingsuitslagen.nl, verkiezingsuitslag 2018.

⁹ Kiesraad, www.verkiezingsuitslagen.nl en [Herindelingsverkiezingen](http://www.verkiezingsuitslagen.nl/herindelingsverkiezingen).

¹⁰ Denters, B. en Jansen, G. (red.), *Democratie dichterbij: Lokaal Kiezersonderzoek 2018* (2018), <https://www.utwente.nl/en/bms/pa/staff/jansen/democratie-dichterbij-lokaal-kiezersonderzoek-2018.pdf>.

Opkomst gemeenteraadsverkiezingen 2018 naar stemgedrag Tweede Kamerverkiezingen 2017. Uit: *Democratie dichterbij: Lokaal Kiezersonderzoek 2018*

Een opmerkelijk verschil tussen de landelijke en gemeentelijke verkiezingen, is het aantal partijen dat men in overweging neemt om op te stemmen. Iets meer dan de helft van de kiezers (52%) geeft aan bij de gemeentelijke verkiezingen slechts één partij in overweging te nemen. Vergeleken met de landelijke verkiezingen – waarbij 21% van de kiezers aangeeft maar één partij te overwegen - is dit een hoog percentage. Lokaal is er dus minder sprake van zwevende kiezers dan tijdens landelijke verkiezingen.

Achtergronden en kenmerken van het electoraat van lokale partijen

Kiezer van lokale partijen zijn over het algemeen wat ouder, zijn minder vaak hoogopgeleid, hebben minder interesse en vertrouwen in de landelijke politiek, ervaren vaker gevoelens van regionale achterstelling en voelen minder binding met Europa, dan kiezers van landelijke partijen. Ten opzichte van de groep niet-stemmers, heeft het electoraat van lokale partijen meer interesse in lokale en landelijke politiek en meer vertrouwen in de lokale politiek. Bovendien voelen zij zich meer verbonden met hun wijk, dorp, gemeente en streek.

Uit onderzoek blijkt dat kiezers die bij landelijke verkiezingen SP en PVV stemmen, tijdens gemeenteraadsverkiezingen vaker op een lokale partij stemmen dan kiezers van de meer gevestigde partijen.

Nabijheid van kandidaten

Kenmerkend van lokale verkiezingen, is de nabijheid van kandidaten. Het blijkt dat de meer dan de helft van de kiezers bij lokale verkiezingen stemt op de persoon, niet op de partij. Persoonlijke bekendheid is een belangrijke overweging voor kiezers om de stem uit te brengen op een persoon.

*Deze handreiking is geschreven door **Jacqueline Kalk** en **Sofie Kuilman** met input van **Peter van Heemst**. De eindredactie was in handen van **Jan Erik Keman**.*

